

1. ΠΩΣ ΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ 50 Π.Χ ΑΛΛΑΞΕ ΤΟΝ ΔΥΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Μέσο: ΤΑ ΝΕΑ

Ημ. Έκδοσης: . . . 08/02/2018 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 08/02/2018

Σελίδα: 39

Innews ΑΕ - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>

«Η άνοιξη» του Μποπιτσέλι είναι εμπνευσμένη από την περιγραφή του Λουκρήτιου για την αναγέννηση της γης στο «Περί φύσεως»

στίχων σε τυπικό δακτυλικό εξάμετρο, το μετρικό σχήμα που υιοθέτησαν ο Βιργίλιος και ο Οβίδιος για να μνηθούν τα ελληνικά του Ομήρου. Αλλά, όμως, έγκειται το «σκάνδαλο» για την Αναγέννηση του βιβλιοθήρα Μπρατσολίνι, μια εποχή στην οποία οι πολιτικές ταραχές στην Ιταλία συνέπιπταν με τον αναβρασμό στην παπική αυλή: στις επικίνδυνες ιδέες που απελευθέρωσαν το ποίημα για τη χριστιανοσύνη. Οτι το σύμπαν, για παράδειγμα, δεν έχει δημιουργό και λειτουργεί χωρίς τη βοήθεια των θεών, η δεισιδαιμονία βιάζεται τη ζωή των ανθρώπων, η ύλη αποτελείται από τα αεικίνητα, άφθαρτα άτομα και κάθε πράγμα γεννιέται από μια παρέγκλιση (αλλαγή πορείας των ατόμων). Η επανεμφάνιση του λατινικού έπους ύστερα από 14 αιώνες ήταν μια τέτοια παρέγκλιση, σημειώνει ο Γκρίνμπλατ, «μια παρέγκλιση από την ευθύγραμμη τροχιά - στη συγκεκριμένη περίπτωση, προς τη λήθη - πάνω στην οποία έμοιαζαν να ταξιδεύουν το ποίημα και η φιλοσοφία του».

Πώς ένα ποίημα του 50 π.Χ. άλλαξε τον δυτικό πολιτισμό

Το «Περί φύσεως» του Λουκρήτιου, η ανακάλυψή του σε μοναστηριακή βιβλιοθήκη το 1417 και η επίδραση σε κορυφαίους καλλιτέχνες και στοχαστές

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΟΥΓΕΡΙΑΗ

Ενα βιβλίο κορυφαίου σαιξπηριστή της εποχής μας για ένα λατινικό ποίημα του 50 π.Χ., το οποίο επηρέασε με τη σειρά του ορισμένα από τα σημαντικότερα βιβλία της δυτικής σκέψης και άνοιξε τον δρόμο στη νεωτερικότητα. Από μια άποψη είναι δυστύχημα που η ανάγκη της συμπύκνωσης «λογοκρίνει» το πραγματικό ύφος και περιεχόμενο του τίτλου, ο οποίος το 2011 κέρδισε το Εθνικό Βραβείο των ΗΠΑ και το 2012 το Πούλιτζερ. Κι αυτό επειδή στην «Παρέγκλιση» του Στίβεν Γκρίνμπλατ (**Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης**, 2017, μετάφραση Δέσποινας Κανελλοπούλου, επιστημονική εποπτεία Γεώργιου Α. Χριστοδούλου) συμπίπτουν ο βιβλιοφιλικός ενθουσιασμός -η μετάφραση αποτελεί πιστό «αντικείμενο» του γενναιόδωρου γνώστη Γκρίνμπλατ-, η ανακτημένη γνώση για μια

κομβική στιγμή στην ιστορία του πολιτισμού και η έμμεση υπενθύμιση ότι στην εποχή της αφής ένα βιβλίο στέκεται και ως έργο τέχνης. Ο 75χρονος αμερικανός ιστορικός της λογοτεχνίας, καθηγητής Ανθρωπιστικών Σπουδών στο Χάρβαρντ, επιστρέφει στην ανακάλυψη του λατινικού έπους «Περί φύσεως» του Λουκρήτιου, για να μεγεθύνει την επίδρασή του στη φιλοσοφία και την τέχνη, με μια περιγραφή που δεν υπολείπεται σε ποιητικότητα, αλλά και σασπένς. Από τη στιγμή που ανακαλύπτει το σύγγραμμα, τον Ιανουάριο του 1417, ο παπικός γραμματέας Πότζο Μπρατσολίνι, σε μοναστηριακή βιβλιοθήκη (πιθανότατα στη Φουόδα), απελευθερώνει το τζίνι που θα στοιχειώσει τον πολιτισμό της εποχής του.

ΟΙ «ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΕΣ ΙΔΕΕΣ». Το «Περί φύσεως», γράφει ο Γκρίνμπλατ, δεν είναι ευκολοδιάβαστο κείμενο λόγω των 7.400

ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΗΡΕΙΑ. Στα χρόνια που θα ακολουθήσουν το ποίημα, μέσω των αντιγραφών και της τυπογραφίας, θα εμπνεύσει καλλιτέχνες και στοχαστές, όπως οι Μποπιτσέλι («Η Άνοιξη» πηγάζει από την περιγραφή του Λουκρήτιου για την αναγέννηση της γης), Τζορντάνο Μπρούνο, Μονταίνιους, Τόμας Μορ, Γαλιλαίος, Δαρβίνος και Τόμας Τζέφερσον και άλλους. Ο τελευταίος, που έχει στην κατοχή του πέντε λατινικές εκδόσεις του «Περί φύσεως» και δηλώνει «επικουρείος» - από τον δάσκαλο του Λουκρήτιου, Επίκουρο - γράφει το 1820 σ' έναν άλλο πρώην πρόεδρο των ΗΠΑ, τον Τζον Ανταμς: «Νιώθω: άρα υπάρχουν. Νιώθω σώματα που δεν είναι ο εαυτός μου: επομένως υπάρχουν κι άλλες οντότητες. Τις αποκαλώ ύλη. Τις νιώθω να αλλάζουν θέση. Αυτό μου δίνει κίνηση. Την απουσία ύλης την αποκαλώ κενό, ή τίποτα, ή άυλο διάστημα. Με βάση τις αισθήσεις, την ύλη και την κίνηση, μπορούμε να ορθώσουμε το οικοδόμημα όλων των βεβαιωτήτων που μπορεί να έχουμε ή να χρειαστούμε». Και ο μέγας Γέιτς κάποια στιγμή θα αντικρίσει μέσα στο ποίημα «την ωραιότερη περιγραφή της ερωτικής συνένωσης που έχει ποτέ γραφτεί»: «Κολλάνε ακόρτατα σώμα με σώμα και ανακατεύουν το σάλιο των στοματών τους, βαριανασαίνοντας και μπήγοντας τα δόντια τους στα κείλη. Αλλά μάταια όλα, καθώς δεν μπορούν να πάρουν τίποτα από το αγαπημένο σώμα, ούτε να γίνουν εντελώς ένα μ' αυτό μπαίνοντας μέσα του...».